

Granskning av förebyggande insatser barn och unga

Rapport

Uppsala kommun

KPMG AB

2024-10-18

Antal sidor 31

Uppsala kommun
Granskning av förebyggande insatser barn och unga

2024-10-18

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Bakgrund och aktuell lagstiftning	7
4	Resultat av granskningen	9
4.1	Organisering, ansvar och mål	9
4.2	Insatser	12
4.3	Samverkan	18
4.4	Informationsinsatser	24
4.5	Uppföljning och utvärdering	26
5	Samlad bedömning och rekommendationer	30

1 Sammanfattning

KPMG har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska kommunens arbete med tidiga insatser för barn och unga. Uppdraget ingår i revisionsplanen för 2024.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunen, i form av socialnämnden och utbildningsnämnden, har fungerande uppsökande och förebyggande arbete med barn och unga som riskerar att fara illa.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnderna delvis har säkerställt fungerande uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga.

I det följande redovisas samlad bedömning av revisionsfråga per revisionsobjekt:

Har socialnämnden säkerställt att det finns uppsökande och förebyggande insatser för barn och unga?	
Socialnämnden	I allt väsentligt
Har nämnderna säkerställt att det finns etablerade samverkansformer mellan socialtjänst och skolverksamhet i syfte att tidigt fånga upp behov av stöd bland barn och unga?	
Socialnämnden och utbildningsnämnden	I allt väsentligt
Har socialnämnden säkerställt att det finns en etablerad samverkan inom kommunen med kultur- och fritidsverksamheter?	
Socialnämnden	Ja
Har socialnämnden säkerställt att det finns en etablerad samverkan med andra myndigheter och civilsamhälle?	
Socialnämnden	Delvis
Har utbildningsnämnden säkerställt att det finns utarbetade arbetssätt för att säkerställa kunskap om anmälningsskyldigheten bland personal i skolverksamheten?	
Utbildningsnämnden	Ja
Genomförs informationsinsatser för att öka medvetenheten hos allmänheten om möjligheten till att anmäla misstankar om att barn far illa?	
Socialnämnden	Ja

Har socialnämnden ett systematiserat arbete med uppföljning, utvärdering och effekter av sitt arbete som stöd för utveckling av de uppsökande och förebyggande insatserna?

Socialnämnden

Delvis

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- Upprätta en samlad strategi för arbetet med förebyggande och uppsökande insatser.
- Tillse att det finns en tydlig struktur och strategisk styrning för samverkan.
- Tillse att det finns en aktiv samverkan gällande tidiga insatser med regionen för den målgrupp som inte omfattas av familjecentralernas arbete.
- Säkerställa en struktur för utvärdering av insatserna för att möjliggöra en systematisk utveckling och förbättringar av dessa.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden och utbildningsnämnden att:

- Utveckla samverkan mellan socialtjänsten och förskolan.

2 Bakgrund

KPMG har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska kommunens arbete med tidiga insatser för barn och unga. Uppdraget ingår i revisionsplanen för 2024.

Socialnämnden ska enligt Socialtjänstlagen verka för att barn och unga växer upp under trygga förhållanden. Förebyggande arbete har en central betydelse i socialnämndens arbete för att se till att barn och deras familjer vid behov får tillgång till stöd och skydd. Barn till vårdnadshavare med missbruk, psykisk sjukdom, eller i familjer där våld förekommer, har en ökad risk att utveckla psykiska problem och det är av särskild vikt att skydda denna grupp genom förebyggande insatser. I socialnämndens uppgifter ingår att man ska bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. I arbetet med barn som far illa ska samverkan med bland skolverksamhet och andra myndigheter ske. Socialnämnden har ett särskilt ansvar för att samverkan kommer till stånd.

Parallellt med socialnämndens ansvar, har skolan, under huvudmannens ledning, en central roll i att upptäcka och agera när barn kan vara i behov av stöd. Enligt Skollagen ska skolan erbjuda en trygg och inkluderande miljö för alla elever och aktivt arbeta med att identifiera och möta elevers specifika behov. Skolpersonal är ofta bland de första att uppmärksamma förändringar i barns beteende eller välbefinnande. För att effektivt kunna stödja dessa barn är det viktigt att skolan samarbetar nära med socialtjänsten.

I de fall förebyggande insatser uteblir eller samverkan inte kommer till stånd riskerar barn och unga att fara illa.

Av offentliga data framkommer att det (vid senast rapporterade data, 2022) saknades överenskommelser om samverkan mellan socialnämnden och flertal andra verksamheter samt att systematiska uppföljningar inte hade genomförts i verksamheten.

Kommunens revisorer har med grund i sin risk- och väsentlighetsanalys beslutat att granska arbetet med förebyggande insatser för barn och unga.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningen syftar till att bedöma om kommunen, i form av socialnämnden och utbildningsnämnden, har fungerande uppsökande och förebyggande arbete med barn och unga som riskerar att fara illa.

Granskningen avser besvara följande revisionsfrågor:

- Har socialnämnden säkerställt att det finns uppsökande och förebyggande insatser för barn och unga?
- Har nämnderna säkerställt att det finns etablerade samverkansformer mellan socialtjänst och skolverksamhet i syfte att tidigt fånga upp behov av stöd bland barn och unga?
- Har socialnämnden säkerställt att det finns en etablerad samverkan inom kommunen med fritids- och kulturverksamheter?

- Har socialnämnden säkerställt att det finns en etablerad samverkan med andra myndigheter och civilsamhälle?
- Har utbildningsnämnden säkerställt att det finns utarbetade arbetssätt för att säkerställa kunskap om anmälningsskyldigheten bland personal i skolverksamheten?
- Genomförs informationsinsatser för att öka medvetenheten hos allmänheten om möjligheten till att anmäla misstankar om att barn far illa?
- Har socialnämnden ett systematiskt arbete med uppföljning, utvärdering och effekter av sitt arbete som stöd för utveckling av de uppsökande och förebyggande insatserna?

Granskningen omfattar socialnämndens arbete med uppsökande och förebyggande insatser för barn och unga samt utbildningsnämndens arbete i samverkan.

2.2 Revisionskriterier

- Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §
- Socialtjänstlagen (2011:453) 3 kap 1–3 §§, 4 kap 1 §, 5 kap 1 § samt 14 kap 1 §
- Skollagen (2010:800) 29 kap 13 §
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, SOSFS 2011:9

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer/avstämningar med berörda tjänstepersoner och politiker.

Granskningen har genomförts genom:

- Studium och analys av relevanta styrande dokument och processer.
- Genomgång av socialnämndens verksamhetsplan, verksamhetsberättelse, kvalitetsberättelser och protokoll under 2023–2024 för att kartlägga nämndens uppföljning och utvärdering av arbetet.
- Inledande samtal och avstämning har genomförts med strateg och samordnare (socialförvaltningen) samt verksamhetskontroller (utbildningsförvaltningen).
- Intervjuer har inom socialnämndens område genomförts med ordförande, vice ordförande och 2:e vice ordförande i nämnden, direktör för socialförvaltningen, avdelningschef för avdelning barn och unga insatser, enhetschef för ungdomsjouren, enhetschef för familjeenheter samt strateg och samordnare på socialförvaltningen.
- Intervjuer har inom utbildningsnämnden genomförts med ordförande och vice ordförande i nämnden, chef för förskolan, chef för grundskolan, chef för kommunal gymnasieskola, enhetschef för grundskolans stödorganisation, avdelningschef för barn- och elevhälsan, stabschef med ansvar för stöd och hjälp samt rektorer för förskola, grundskola och gymnasieskola.

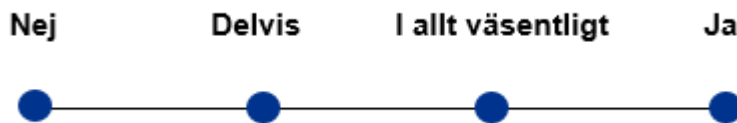
Uppsala kommun

Granskning av förebyggande insatser barn och unga

2024-10-18

— Intervjuer har även skett med enhetschef för kultur och fritid vid kultur- och fritidsförvaltningen, ett urval av rektorer för friskolor samt brottsförebyggande samordnare vid Polismyndigheten.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Rapporten är faktakontrollerad av samtliga intervjuade inom socialnämnden och socialförvaltningen, utbildningsnämndens presidium, biträdande utbildningsdirektör, chefer för respektive skolform samt verksamhetscontroller på utbildningsförvaltningen.

3 Bakgrund och aktuell lagstiftning

Förebyggande insatser är en bred term och avser insatser som kan ske på flera nivåer och hos flera huvudmän. I denna granskning kommer fokus ligga på de tidiga samordnade insatserna (TSI) och de förebyggande insatserna. Socialstyrelsen och Skolverket har tagit fram ett stödmaterial¹ gällande arbetet med tidigt samordnade insatser.

I materialet beskrivs TSI som ett paraplybegrepp för strukturerad samverkan för tidigt och förebyggande arbete. TSI är alltså inte en specifik metod, utan en form för strukturerad samverkan. De tre delarna i TSI beskrivs enligt följande: *Tidigt* handlar om att upptäcka behov av stöd i tidig ålder eller i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling. *Samordnat* innebär att olika verksamheter samarbetar för att organisera insatserna till en väl fungerande helhet utifrån barnets, den unges och vårdnadshavarens behov. *Insatser* är åtgärder som minskar risk- och stärker skyddsfaktorerna omkring ett barn och kan riktas till både enskilda individer och grupper av barn och unga.

Det som i fortsättningen omnämns *förebyggande arbete/ insatser* utgår från avgränsningen ovan.

Socialtjänstlagen (2011:453)

Socialnämnden ska sörja för att barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd de behöver. Detta i form av bland annat uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete samt motverka missbruk bland barn och unga (5 kap. 1 § SoL). Myndigheter och yrkesverksamma som hälso- och sjukvård, förskola, skola, socialtjänst samt Polismyndigheten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (14 kap. 1 § SoL).

När socialnämnden får kännedom om barn som kan fara illa behöver socialnämnden göra en skyddsbedömning för att ta ställning till om barnet har behov av omedelbart skydd. Vidare behöver socialnämnden skyndsamt besluta om utredning ska inledas eller ej, detta genom en så kallad förhandsbedömning. Socialnämndens uppgift är att utifrån utredningen ta ställning till om barnet har behov av insatser från nämnden. Om nämnden får kännedom om något som kan innebära att nämnden kan behöva ingripa till ett barns skydd eller stöd kan en utredning genomföras oavsett barnets eller vårdnadshavarens inställning (11 kap. 1–2 §§ SoL).

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:09)

Den som bedriver socialtjänst ska fortlöpande bedöma om det finns risker som kan medföra brister i verksamhetens kvalitet. Riskanalys är därmed en obligatorisk del av det systematiska förbättringsarbetet. Vidare ska socialnämnden utöva egenkontroll

¹ TSI-boken: Stöd i arbetet med tidiga och samordnade insatser, oktober 2023

Uppsala kommun

Granskning av förebyggande insatser barn och unga

2024-10-18

med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet (SOSFS 2011:9).

Skollagen (2010:800)

Skollagens tjugonionde kapitel, trettonde paragrafen, gör gällande att huvudmannen för verksamheten samt den som är anställd i sådan verksamhet, på socialnämndens initiativ ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa.

Kommunallagen (2017:725)

Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt (Kommunallag 6 kap. 6 §).

4 Resultat av granskningen

4.1 Organisering, ansvar och mål

4.1.1 Socialnämnden

Av socialnämndens verksamhetsplan och budget 2024-2026² framgår att socialnämnden ansvarar för individ- och familjeomsorg i alla åldrar vilket omfattar stöd till barn, ungdomar och deras föräldrar.

Socialförvaltningen består av fyra avdelningar:

- Stab SCF
- Avdelning barn och ungdom myndighet
- Avdelning barn och ungdom insatser
- Avdelning vuxen

Granskningen omfattar i huvudsak Avdelning barn och ungdom insatser men även Avdelning barn och ungdom myndighet berörs.

Avdelning barn och ungdom insatser består av följande verksamheter:

- Tre familjeenheter (Ling, Gottsunda och Sävja)
- Familjestödsgruppen
- Trappan
- Uppsala ungdomsjour
- Ungdomscentrum
- Perrongen
- Kontaktpersonsenheten
- Fem HVB (Brogården, Övernäs, Rosenhill, Eksätra och Östra Aros).

Socialnämndens mål och uppdrag

Av socialnämndens verksamhetsplan framgår kommunfullmäktiges fyra fokusmål. Till ett av dessa, *Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor*, framgår ett antal uppdrag med koppling till arbetet med förebyggande insatser. Därtill har nämnden fastställt åtgärder för hur de ska arbeta med respektive uppdrag. Nedan följer de uppdrag som avser barn och unga samt några av de tillhörande åtgärderna.

- Utveckla kommunens förmåga att förebygga och bekämpa ungdomsbrottslighet och kriminalitet

² Socialnämnden 2023-12-20 § 217

- Utveckla SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) och SSPF junior med ökat deltagande av den myndighetsutövande barn- och ungdomsvården.
- Utveckla verksamhet för barn och ungdomar i åldrarna 13-17 år som befinner sig i eller vill lämna grov kriminalitet.
- Utveckla tidigt förebyggande insatser riktade till familjer, exempelvis samverkan inom ramen för familjecentralerna.
- Påskynda integrationen för en snabbare etablering av nyanlända
 - Genomföra åtgärder som bidrar till att öka tilliten till socialtjänsten och stärka demokratin.
 - Utvärdera införandet av samhällsväglare och kulturtolkar.
- Stärka arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa
 - Förbättra samverkan mellan barn- och ungdomsvården och barn- och ungdomshälsan inom regionen.
- Insatser mot droger i skolan och barn och ungas nära miljö ska stärkas
 - Utveckla och förstärk Ungdomscentrums arbete mot droger i skolan och barn och ungas nära miljö.

4.1.2 Utbildningsnämnden

Utbildningsförvaltningen består av sju avdelningar som i sin tur har ett antal enheter och/eller områden.

- Avdelning för hemkommun
 - Enhet för samordning och resursplanering
 - Enhet för antagning och placering
- Avdelning för utveckling och kvalitet
 - Enhet för kvalitet och uppföljning
 - Enhet för IKT och digitalisering
- Avdelning för barn- och elevhälsa
 - Enhet för centrala teamet
 - Enhet för elevnära insatser
- Avdelning för kommunal förskola
 - Område 1 – 4
 - Öppna förskolan
- Avdelning för kommunal grundskola
 - Område 1 – 5
 - Enheten för flerspråkighet

- Avdelning för kommunal gymnasieskola

Granskningen omfattar i huvudsak Avdelning för barn- och elevhälsa, Avdelning för kommunal förskola, Avdelning för kommunal grundskola och Avdelning för kommunal gymnasieskola.

Utbildningsnämndens mål och uppdrag

Av utbildningsnämndens verksamhetsplan och budget 2024³ framgår kommunfullmäktiges fyra fokusmål. Till två av dessa framgår uppdrag med koppling till arbetet med förebyggande insatser samt åtgärder framtagna av nämnden. Nedan följer de fokusmål med tillhörande uppdrag och åtgärder som avser barn och unga.

Fokusmål 1: Uppsala ska säkra en stark ekonomi och värna välfärden

- Fortsätta att stärka likvärdigheten och höja kunskapsresultaten i förskolan, förskoleklass, grundskolor och fritidshem, fritidsklubb och gymnasium
 - Kraftsamling närvaro: hela åtgärdskedjan behöver fungera och denna omfattar bland annat skolornas grundläggande och tidiga rutiner samt rutiner för orosanmälningar.
- Åstadkomma en omställning mot en effektiv och nära vård med fokus på förebyggande och hälsofrämjande insatser
 - Öka kunskapen kring SIP och SPIS

Fokusmål 4: Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor

- Utveckla kommunens förmåga att förebygga och bekämpa ungdomsbrottslighet och kriminalitet
 - Utveckla och förstärka det kommunala aktivitetsansvaret (KAA)
 - Barn och unga som är placerade utanför det egna hemmet: utveckling av team i grundskolan som ska arbeta förebyggande och underlättar för placerade elevers målpuppfyllelse i skolan.
 - Skolnära samverkan med socialförvaltningen med flera: fortsatt samarbete mellan skola, socialtjänst, polis och fritidsverksamhet (SSPF i grundskolan och SIG i gymnasieskolan)
- Stärka arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa
 - Skolsociala team: tillsammans med socialförvaltningen undersöka möjligheterna att tillsätta skolsociala team i gymnasieskolor och högstadieskolor för att främja närvaro och trygghet.
 - Uppföljning: skolformsutskotten ges i uppdrag att följa upp hur skolformerna arbetar med det förebyggande och främjande elevhälsoarbetet.

³ Utbildningsnämnden 2023-12-12 § 139

4.2 Insatser

4.2.1 Socialnämnden

Avdelningen barn och ungdom insatser arbetar med barn och ungdomar i åldrarna 0-20 år där det finns behov av placeringar utanför hemmet eller stödjande samtal. Avdelningen har vid granskningstillfället cirka 220 medarbetare och 10 enhetschefer och är uppdelad på två områden, öppenvård och heldygnsvård (HVB). Avdelningens uppdrag är att följa förvaltningens grunduppdrag att stödja människor i behov av stöd för ett självständigt liv. Detta genomförs genom att tillhandahålla förebyggande stöd, tidiga insatser och viss heldygnsvård till barn och unga. För att få ta del av insatser som är längre eller mer omfattande krävs att familjen får ett beviljat beslut från Avdelningen barn och unga myndighet. Dessa insatser finns på familjeenheterna, ungdomscentrum, familjestödsgruppen, Perrongen och på HVB.

Avdelningen barn och ungdom insatserns förebyggande arbete och tidiga insatser omfattar bland annat fältarbete, samverkan med regionen och utbildning vid familjecentraler samt samverkan med barnavårdscentraler (BVC). Socialarbetare i skola arbetar med att tidigt upptäcka och förebygga risker för normbrytande beteenden eller utanförskap på högstadieskolor. Avdelningen samverkar inom SSPF vid samtliga högstadieskolor och några mellanstadieskolor. Det finns även insatser som individen själv kan ansöka om, exempelvis tar ungdomsmottagningarna och stödcentrum emot på egen ansökan.

Nedan redogörs för några av förvaltningens insatser.

Familjecentraler

I intervju framkom att det finns familjecentraler som riktas till familjer med barn i förskoleålder. På kommunens hemsida finns information om familjecentralerna. Av denna framgår att familjecentralerna finns i olika stadsdelar och fungerar som en mötesplats och för rådgivning till föräldrar med barn i åldrarna 0-6 år. Genom familjecentralerna kan familjerna komma i kontakt med öppna förskolan, familjeenheter, barnmorskemottagning och barnhälsovård. Verksamheten är frivillig och därför arbetar personal vid familjecentralerna enligt uppgift med att nå så många familjer som möjlig utifrån verksamhetens syfte. Arbetet med familjecentralerna uppges även ha utvecklats till att de nu tittar på mer specifika behov för att se vad de behöver fokusera på, exempelvis fritidsaktiviteter eller föräldraprogram.

Familjeenheter

På kommunens hemsida finns information om familjeenheterna och där framgår att familjer med barn och ungdomar mellan åldrarna 0-20 år kan kontakta familjeenheterna för att prata om svårigheter i familjerelationerna och föräldraskapet. Vidare beskriver hemsidan vilken hjälp som finns. Cirka fem råd- och stödsamtal kan erbjudas till varje familj och samtalen journalförs inte. Samtalen måste godkännas av båda vårdnadshavarna. Familjebehandling kan erbjudas efter biståndsbeslut från socialtjänsten. Familjeenheterna samarbetar också med familjecentralerna där föräldrar bland annat kan komma i kontakt med familjebehandlare på öppna förskolan.

2024-10-18

COPE föräldrautbildning finns för föräldrar som behöver stöd i föräldraskapet, exempelvis i att stärka relationen med barnet och hitta nya sätt att minska bråk i familjen.

Enligt uppgift har familjeenheterna drop-in verksamhet och erbjuder familjer tider två gånger i veckan. Detta i syfte att på ett lättillgängligt sätt nå föräldrar som är svåra att nå. Familjerna kan vara anonyma och samtalen journalförs inte. Samtalet uppges kunna vara direkt rådgivande men även kartläggande för att hänvisa till annan verksamhet alternativt hjälpa att ansöka om annat stöd.

BarnSäkert

På familjeenheterna används BarnSäkert, en metod som används för att identifiera och bemöta psykosociala riskfaktorer i hemmamiljön för barn i åldrarna 0 – 5 år samt för att erbjuda familjer stöd och hjälp. De som arbetar med BarnSäkert är familjeenheternas familjebehandlare tillsammans med sjuksköterskor på BVC. Metoden uppges vara en väg till att nå nya föräldragrupper.

Enligt uppgift är även VäntaBarnSäkert ett pågående projekt som har tagits fram ur BarnSäkert tillsammans med den förebyggande socialtjänsten. Projektet ägs av Region Uppsala och Uppsala kommuns förebyggande socialtjänst (genom familjebehandlare vid Gottsunda familjeenhet). Projektet bedrivs med medel från SKR (Sveriges kommuner och regioner) och Uppsala kommun har deltagit i projektet sedan januari 2024. I projektet uppges att samtliga gravida kvinnor erbjud att besvara ett samtalsunderlag kring psykosociala riskfaktorer. Detta följs av ett samtal med barnmorska och utifrån utfallet planerar barnmorskan insatser i samråd med den gravida kvinnan. Detta kan handla om att erbjuda gemensamt besök med förebyggande socialtjänst, BVC-sjuksköterska eller annan resurs vid behov. Vid de gemensamma besöken genomförs samtal i en, för den gravida kvinnan, trygg miljö hos barnmorskan. Utifrån samtalet erbjuds den gravida olika stödinsatser, råd- och stöd samtal vid kommunens förebyggande socialtjänst uppges vara en av de vanligaste insatserna. Barnmorskan har även möjlighet att konsultera andra professioner inom kommunen, regionen och andra aktuella aktörer för att kunna rekommendera lämpliga insatser.

Föräldraskap i Sverige

Ytterligare något som används av familjeenheterna är föräldraskapsstödet "Föräldraskap i Sverige" (FÖS). Detta är en metod som riktas till utrikesfödda föräldrar med barn i åldrarna 0 – 18 år och som behöver få tidig information om det svenska samhället, hur det är vara förälder/familj i Sverige, vad som förväntas samt vart man kan få stöd och rådgivning. Målet med metoden är en förbättrad integration och bättre mående hos föräldrar och barn. Metoden omfattar information i grupp, bestående av 10 – 15 föräldrar, vid fem träffar med följande teman:

- Familj i nytt land
- Skola, pojkar och flickor
- Hälsa och sjukvård
- Föräldrars rättigheter och skyldigheter samt barns rättigheter

2024-10-18

- Att vara förälder till en tonåring

Enligt uppgift erbjuder socialförvaltningen fler föräldrastödsprogram än bara FÖS. Dessa är:

- Tryggare barn (3–12 år).
- Parenting young children (PYC) och Project support som är ett hemmabaserat föräldraskapsstöd.
- Alla barn i centrum, ABC (3–12 år).
- Community Parnet Education, COPE (3–12 år) samt COPE tonår (13–18 år).

Kontaktperson och kontaktfamilj

Genom familjeenheterna kan en individ även få en kontaktperson eller kontaktfamilj efter utredning av socialsekreterare. Kontaktpersonens roll är att vara någon som individen kan prata med och som kan följa med på fritidsaktiviteter. Kontaktfamiljen fungerar som ett komplement till den egna familjen.

Ungdomscentrum

Ungdomscentrum erbjuder enligt information på kommunens hemsida ett flertal insatser, däribland:

- Ungdomsteam som ger rådgivning och stöd till ungdomar som har problematik med skolfrånvaro, konflikter eller droger.
- Stöttning av ungdomscoach för ungdomar med svårigheter i vardagen på grund av psykisk ohälsa, missbruk, våld eller kriminalitet.
- Rådgivning och samtalsstöd till familjer om alkohol, droger och utåtagerande beteende hos ungdomar.
- Funktionell familjeterapi (FFT).
- Urinprovtagning för droganalys.

Individer kan själva kontakta ungdomscentrum för att få ta del av insatser. Vid längre kontakt behövs beslut från socialsekreterare.

Trappan

Trappan innebär ett kostnadsfritt stöd till barn och ungdomar i åldrarna 7 – 20 år där någon i familjen har problem med missbruk, psykisk ohälsa, våld samt separation eller skilsmässa. Stödet kan ges genom stödgrupper och enskilda samtal, dock krävs ett biståndsbeslut för att få enskilda samtal. På hemsidan finns en länk till ansökan om detta.

Perrongen

Perrongen riktas till barn och ungdomar i åldrarna 10 – 20 år som är i behov av en livsstilsförändring, exempelvis gällande skolproblem, olämpliga kompisar, droger eller alkohol, psykisk ohälsa, problem i familjen samt om individen ska flytta hem efter

placering. För att få ta del av insatsen krävs beslut från socialtjänsten. Perrongen ger individen en kontaktperson och samordnar alla insatser individen har. Arbetet sker genom föräldrastöd och familjesamtal, handledning av kontaktpersonen samt nätverksmöten.

Uppsala ungdomsjour

Uppsala ungdomsjour arbetar enligt information på kommunens hemsida med flera olika förebyggande verksamheter och arbetet handlar till stor del om att skapa kontakt och bygga relationer till föräldrar, ungdomar och yrkesverksamma i ungdomarnas närhet. På ungdomsjouren arbetar samordnare, socialarbetare på fältet samt kuratorer. Ungdomsjouren besöker dagligen platser och verksamheter där ungdomar befinner sig, främst i prioriterade områden men de finns tillgängliga för hela kommunen. Verksamheter inom ungdomsjouren omfattar följande:

- Medlingsverksamheten som erbjuder medlingssamtal för unga som har begått brott.
- Samhällsvägledare och kulturtolkar som stöttar vårdnadshavare och arbetar med att informera om socialtjänsten och deras insatser. Både samhällsvägledarna och kulturtolkarna arbetar förebyggande för att hindra spridning av desinformation om socialtjänsten. Från om med januari 2023 har kommunen två heltidsanställda samhällsvägledare. De arbetar både uppsökande, stödjande och samordnande.
- Insatsteamet som erbjuder stöd till unga i åldrarna 16 – 29 år som vill lämna kriminalitet.
- Stödcentrum för unga brottsutsatta.
- SSPF – samverkansmodell mellan skola, socialtjänst, polis och fritid.
- EU-samverkansgrupp som arbetar med socialt utsatta EU-medborgare i gatumiljö.
- Samtalsstöd på ungdomsmottagningarna.

Styrning av öppenvårdsinsatser

Socialförvaltningen har en rutin, *samordna öppenvårdsinsatser och placeringsbehov – genom En ingång*, beslutad av förvaltningsdirektör⁴. Syftet med rutinen är att alla behov inom öppenvården inom socialförvaltningen ska hanteras på samma sätt. Samtliga behov ska skickas till "En ingång" (en funktion bestående av uppdragssamordnare inom öppenvården) för rekommendation av vilken insats som bäst matchar individens behov och om det finns behov av samordning. Syftet är också att se om förvaltningen har gjort allt de kan i form av placering inom öppenvården innan placering sker enligt övriga placeringsalternativ. I första hand försöker "En ingång" att finna lösningar inom egen regi genom öppenvårdsinsatser. Rutinen avser samtliga

⁴ Daterad 2024-05-03

handläggare inom Avdelning barn och ungdom myndighet och samtliga medarbetare inom Avdelning barn och ungdom insats.

Av rutinen framgår roller och ansvar för handläggare och enhetschef på barn och ungdom myndighet, uppdragssamordnare på En ingång, samordnare på Verksamhetsnära stöd samt enhetschef på barn och ungdom insats.

Vidare framgår rutiner för genomförandet när ett behov om öppenvård eller placering uppstår. Detta omfattar bland annat insats- och/eller placeringsdialog, uppföljande placeringsdialog, intern och extern verkställighet samt uppföljning och utvärdering.

Socialförvaltningen har en checklista för uppdrag till öppenvården inom IFO⁵. Denna ska användas av samtliga handläggare på Avdelning barn och ungdom myndighet respektive Avdelning barn och ungdom insats, öppenvårdsinsatser.

Av checklistan framgår följande steg:

- Samtycke och delaktighet
- Utformande av uppdrag till utförare
 - Nämndens bedömning av barnets behov
 - Vad som ingår i uppdraget
 - Mål med insatsen
 - Familj och miljö, barnets utveckling, föräldrarnas förmåga
 - Samordnad individuell plan (SIP)
 - Hur uppföljning ska genomföras
 - Vilken information ska återföras till nämnden
- Övrigt
 - Uppstartsmöte
 - Avslutningsmöte

4.2.2 Utbildningsnämnden

Av den centrala barn- och elevhälsoplanen för Uppsala kommun⁶ framgår att barn- och elevhälsan är organisatoriskt placerad under utbildningsförvaltningen. Barn- och elevhälsan finns inom två avdelningar: Avdelning för barn och elevhälsa samt Avdelning för kommunal grundskola. Avdelningen för barn och elevhälsa utgör ett stöd för förskolor och skolor i det förebyggande arbetet i enskilda elevärenden. Inom enheterna under avdelningen (enheten för centrala teamet och enheten för elevnära insatser) finns olika professioner som ger konsultation, handledning och fortbildning till kommunens förskolor och skolor.

I intervju framkom att socialtjänstens uppsökande arbete inom den kommunala grundskolan generellt upplevs vara välfungerande. Det uppges finnas korta

⁵ Daterad 2023-10-11

⁶ Daterad 2023-05-31

2024-10-18

kontaktvägar och socialtjänsten är synlig på skolan. Även det förebyggande arbetet uppges generellt fungera bra, exempelvis har socialtjänsten genomfört utbildningar med olika teman på några grundskolor.

Dock framkom i intervju att sekretessen kan försvåra den uppsökande verksamheten. För att verksamheten ska fungera fullt ut krävs samarbete från vårdnadshavare.

Vad gäller förskolan framkom i intervju att det förebyggande arbetet främst utgörs av att verksamheten följer upp frånvaro. Om det finns en oroväckande frånvaro (30 procent) så flaggar systemet om det. Detta följs sedan upp av respektive verksamhet. Avseende den uppsökande verksamheten inom förskolan riktas den till de familjer med barn som inte går på förskolan. Detta sker exempelvis genom att två medarbetare åker runt till olika platser, t ex köpcentrum, öppna förskolan, BVC och studieförbund, för att informera om förskolan. Det framgår att verksamheten har informationsmaterial om förskolan och öppna förskolan i form av en broschyr på flera olika språk. Det framhålls att det även finns ett arbete där utskick också görs varje termin, till alla vårdnadshavare till barn i åldern 3-5 år som inte har en placering vid någon förskola.

Vidare framkom i intervju att inom gymnasieskolan börjar det förebyggande arbetet med övergången från grundskolan. Om övergången fungerar kan de erbjuda ett bättre stöd. En utmaning uppges vara att få arbetet att fungera för placerade elever, dels för att skolan inte alltid får all information på grund av sekretess. Ett samtyckesformulär uppges ha tagits fram för att säkerställa att skolan får nödvändig information. Enligt intervjuade har detta underlättat arbetet även om det inte alltid är tillräckligt.

Enligt uppgift erbjuder även utbildningsförvaltningen ett föräldrastödsprogram, Triple P (0–5 år). Det är ett manualbaserat program som syftar till att stärka föräldrars kunskaper, färdigheter och självförtroende samt att skapa en positiv relation mellan barn och föräldrar.

4.2.3 Kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet

I intervju framkom att kultur- och fritidsverksamheten har flera fritidsklubbar för barn i åldrarna 10–12 år, fritidsgårdar för åldrarna 13–18 år, aktivitetshus för alla åldrar, ett träningscenter, kulturhus, en verksamhet för personer som identifierar sig som HBTQI och en grupp för barn och unga med behov av särskilt stöd.

Enligt uppgift har Fritid Uppsala aktiviteter under varierade tider, under alla veckodagar och även en del helgdagar. Detta för att ge så många barn och unga som möjligt möjlighet att få främjande och meningsfulla aktiviteter. Vidare uppges att uppsökande verksamhet genomförs på skolor för att nå ut till ännu fler barn och unga. Under skolloven är fritidsgårdarna öppna under varierande tider och både öppna och riktade verksamheter erbjuds. Även fritidsklubbarna uppges vara öppna under sommarloven.

Vidare noterades i intervju att Fritid Uppsala är en viktig del i det förebyggande arbetet för individen då verksamheten ofta är en av de parter som först identifierar en problematik.

Kultur- och fritidsverksamheten genomför även insatser inom ramen för SSPF. Se avsnitt 4.3.1 Intern samverkan för ytterligare beskrivning av kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens medverkan i det förebyggande arbetet.

4.2.4 Bedömning – Insatser

Vår bedömning är att socialnämnden i alt väsentligt har säkerställt att det finns uppsökande och förebyggande insatser för barn och unga.

Vi noterar att det finns ett stort utbud av uppsökande och förebyggande insatser för barn och unga inom socialnämndens område, vilket visar på en hög ambitionsnivå. Däremot saknar nämnden en samlad strategi för hur arbetet med de tidiga och förebyggande insatserna ska bedrivas. Vi menar att en strategi eller motsvarande skulle ge en tydligare ambitionsnivå och riktning för arbetet, utöver de enskilda mål som årligen sätts i verksamhetsplan gällande vissa delar av arbetet. Idag sker flera delar på initiativ av förvaltning samt i form av olika samverkansprojekt. Vi menar att nämnden därigenom inte fullt ut säkerställer att detta arbete genomförs. Vi har även noterat att samtliga berörda parter och medarbetare inte har information om de insatser som finns, då det saknas en tydlig bild över det samlade arbetet. Detta riskerar i sin tur att medföra att samtliga barn och unga i kommunen inte får likvärdiga möjligheter att ta del av de insatser som finns.

Vi noterar även att utbildnings-, fritids- och kulturverksamheter arbetar med olika typer av uppsökande insatser för att säkerställa att behov av stöd tidigt fångas upp, se vidare bedömningar om arbetet i samverkan i avsnitt 4.3.3.

4.3 Samverkan

4.3.1 Intern samverkan

Det finns ett gemensamt samverkansuppdrag mellan arbetsmarknadsförvaltningen, socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen och vård- och omsorgsförvaltningen. Samverkan omfattar flera olika delar men den uppges främst fokuseras på arbetsmetoder, strukturer och processer som kan ge individer med särskilda behov ett samlat och hållbart stöd över tid.

Samverkan omfattar bland annat samordnad individuell plan (SIP), metod för samordnad planering av insatser och stöd (SPIS) och samordningsnätverket.

SIP upprättas när det finns behov av samordning mellan huvudmännen, kommunen och regionen och det kan initieras av samtliga ovanstående förvaltningar.

SPIS är en intern SIP där regionen inte deltar. Det har uppkommit till följd av att förvaltningarna har ett behov av att samordna sig vad gäller komplexa och specifika individärenden. SPIS ska initieras som en strukturerad metod för att förtydliga ansvarsfrågan gällande vem som ska göra vad om ett ärende inte har kunnat hanteras på verksamhetsnivå eller annat sätt. Individerna deltar inte vid SPIS utan mötet sker med samtycke från individen. Olika professioner, med insyn i ärendet, från förvaltningarna

2024-10-18

kan delta. Vi har tagit del av en rutin⁷ för att använda SPIS som syftar till att arbetssättet ska vara känt och hanteras lika av alla. Rutinen avser samtliga som är verksamma i ovanstående förvaltningar och ser ett behov av att initiera en SPIS-process i ett enskilt individärende. Av rutinen framgår beskrivningar av genomförandet under följande delar:

- Innan initierande av SPIS
- Initiering av SPIS
- SPIS nätverk – koordinator – möte
- Frågeställningar i samband med SPIS mötet
- Avsluta ärende
- Uppföljning och lagring av personuppgifter
- Avslutningsprocess

Samordningsnätverket är den instans där ärenden av mycket komplicerad art ska utredas när ingen annan lösning har identifierats. Samtliga förvaltningar har utsett en chefsrepresentant med mandat att fatta beslut i ärenden som inkommit till nätverket. Detta föregås ofta av en SIP och/eller SPIS. Varje kvartal följer nätverket upp SPIS-ärenden som pågått under kvartalet för att bedöma om de kan avslutas.

Vidare ingår socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen i samverkan genom ungdomscentrum där det finns möjlighet för elevhälsan att ta direktkontakt med särskild resurs i drogrelaterade frågor samt genom det kommunala aktivitetsansvaret (KAA).

I intervju framkom att samverkan även sker genom socialarbetare i skolan. Socialarbetare i skolan uppges ha sitt ursprung i socialnämndens mål och budget för åren 2021/2022 där medel avsattes för ändamålet. Socialarbetare har stationerats på skolor, främst i utsatta områden.

Utöver detta har skolan och socialtjänsten tillsammans tagit fram en webbportal avseende unga och droger för personer som arbetar med barn och unga. I portalen återfinns stöd i arbetet med ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel) samt information om orosanmälningar till socialtjänsten avseende när anmälningsskyldighet föreligger, hur en anmälan upprättas, vilket stöd som finns i processen samt vilken återkoppling anmälaren kan förvänta sig. Vidare sker månadsvisa avstämningar mellan ledningen på respektive förvaltning i syfte att fånga in behov av ytterligare samverkan.

I intervju framkom att den samverkan som finns mellan socialtjänsten och skolan inte omfattar förskolan. Förskolan ingår i viss samverkan genom familjecentralerna. Enligt uppgift arbetar även socialtjänstens personal med att motivera vårdnadshavare till att tacka ja till förskoleplats. Detta inom ramen för arbete med en handlingsplan som upprättats för Gränby.

Avseende gymnasieskolan sker samverkan, utöver samordningsnätverket, enligt intervjuade främst genom ungdomsjouren. Skolorna uppges även ha en personlig kontaktperson hos polisen. Viss samverkan sker enligt uppgift genom samordnare

⁷ Daterad 2022-10-17

2024-10-18

mellan utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen där placerade ungdomar utgör fokus.

Vad gäller samverkan mellan socialtjänsten och fritids- och kulturverksamheten uppges det ske genom ungdomsjouren. Arbetet bedrivs genom SSPF och SSPF junior, områdesgrupper, fritidsgårdar, tjej- och killgrupper i utsatta områden, nödstopp (utifrån en problembild blir vårdnadshavare kallade till ett möte för att få information, diskutera och hitta lösningar framåt), gemensamma lovsatsningar, samverkan kring MBU (människan bakom uniformen)⁸, regelbundna besök från socialtjänsten på fritidsverksamhetens APT och ledning, deltagande i kultur- och idrottsnätverk, gemensam planering inför sommarlov, allaktivitetshus, samverkan mellan kulturhusen och biblioteken genom regelbundna avstämningar och besök samt samverkan vid storhelger och event.

Vidare framkommer i intervju att socialförvaltningen och kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ingår i ett samarbete, lokalt fritidslyft, som syftar till att socialtjänsten ska kunna lotsa in barn med insatser i fritidsaktiviteter.

Enligt uppgift sker samverkan mellan socialförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen genom SFI (svenska för invandrare). Detta sker genom att familjeenheterna deltar på SFI:s undervisning vid cirka tre tillfällen per termin (en gång per språkgrupp) för att informera om familjeenheterna och deras verksamhet. Information ges även om socialtjänstens ansvar för att ta emot och utreda barns behov när orosanmälan eller ansökan inkommer och hur den processen går till. Syftet med detta uppges vara att sprida kunskap om socialtjänstens roll och om vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda. Förhoppningen med detta är att rädslan hos nyanlända att ta kontakt med socialtjänsten ska minska och att fler utlandsfödda föräldrar vid behov ska våga ta emot hjälp i ett tidigt skede.

Ytterligare samverkan sker genom att kommunstyrelsen har beslutat om sociala insatser mot våldet och för att bryta nyrekryteringen till kriminalitet⁹ efter att kommunfullmäktige beslutat om detta i samband med mål- och resursplan 2024–2026¹⁰. Kommunstyrelsen beslutade att prioritera fyra verksamhetsområden:

- Team för ungdomar placerade utanför det egna hemmet.
- Stöd för ungdomar 13–17 år som vill lämna kriminalitet.
- Utöka arbetet på familjecentraler.
- Aktiviteter för meningsfull fritid .

⁸ MBU är en metod där ungdomar får möjlighet att lära känna personer som främst arbetar inom polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård (Socialstyrelsen)

⁹ Kommunstyrelsen 2023-11-22 § 233

¹⁰ Kommunfullmäktige 2023-11-06 § 180

4.3.2 Extern samverkan

HSVO

HSVO (hälsa, stöd, vård och omsorg) antog år 2021 en samverkansrutin mellan socialtjänst, förskola, skola, tandhälsa och barnhälsovård gällande barn och unga placerade utanför det egna hemmet¹¹. Detta inom ramen för en samverkansöverenskommelse mellan kommunerna i Uppsala län och Region Uppsala. Rutinens syfte är att stärka samverkan samt tydliggöra kommunernas och regionens gemensamma ansvar för barn och unga som är placerade utanför det egna hemmet samt deras skolgång och hälsa. Det noteras att även fristående förskolor och skolor rekommenderas följa rutinen. Av dokumentet framgår rutiner för genomförande inför placering/omplacering, under placering och inför avslut av placering för förskola samt skola (ålder 6–20 år). Vidare framgår av rutinen att utifrån den ska även lokala rutiner fastställas som på mer detaljerad nivå tydliggör hur samverkan ska ske.

Bifogat rutinen finns ett antal bilagor:

- Socialtjänstens information till förskola eller förskola vid placering i familjehem eller HVB
- Samtycke till överföring av kopia på barnhälsovårdsjournal för barn 0-6 år.
- BBIC Utlåtande från förskolan respektive skolan
- Samtycke till överföring av kopia på elevhälsans medicinska journal

Ytterligare dokument som beskriver samverkan avser bland annat familjecentraler i Uppsala län och samordnad individuell plan (SIP) i Uppsala län. Det finns även en handlingsplan för Gottsunda.

I intervju framkom att inom HSVO finns ett forum för både politiker och tjänstepersoner. Fem av kommunens nämnder uppges vara representerade här. Dock noterades att forumet kan utvecklas vad gäller kommunens involvering. Det uppges främst vara regionen som styr agendan och att det vore fördelaktigt om kommunen var med involverad i vilka frågor som ska behandlas.

Vård i samverkan

Kopplat till HSVO framgår av den centrala barn- och elevhälsoplanen att Vård i Samverkan (ViS) är samlingsnamnet för de styrande dokument som stödjer verksamheternas samarbete, både politiskt och tjänstemannamässigt. Styrdokumenten finns samlade på Region Uppsalas hemsida.

Ytterligare samverkan med regionen

Enligt uppgift sker samverkan genom familjeenheternas arbete genom metoderna BarnSäkert och VäntaBarnSäkert där personal från både regionen och kommunen arbetar tillsammans. En styrgrupp uppges finnas kopplat till detta arbete. Tillsammans

¹¹ Daterad 2021-10-15

med regionen undersöks förutsättningar för att utöka hembesöksprogram till utsatta grupper.

Samverkan med polis

Kommunen ingick en samverkansöverenskommelse med polisen för lokalpolisområdet Uppsala/Knivsta för åren 2020–2023 med syftet att skapa en fördjupad samverkan för Hatt minska brottsligheten och öka tryggheten i kommunen. Samverkan skulle bland annat förstärka arbetet med att skapa en trygg och säker skolmiljö fri från narkotika, hot och våld. Under perioden åtog sig kommunen och polisen att:

- Arbeta med gemensamma brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder och insatser utifrån ett kunskapsbaserat arbetsätt som genomförs med stöd av lokal och systematisk kartläggning/lägesbild, orsaksanalys, aktivitet samt uppföljning.
- Utifrån en gemensam problembild arbeta i samverkan med prioriterade insatser i åtagandepåren.
- Ge utrymme för arbete med andra insatser än de prioriterade insatser som regleras i åtagandepåren.

Av överenskommelsen framgår att kommunen och polisen kontinuerligt ska kartlägga och skapa lägesbilder samt genomföra orsaksanalyser av identifierade lokala problembilder. En åtagandepåren ska tas fram årligen och genomförandet av påren ska presenteras till styrgruppen. Kommunens utvecklingsledare och kommunpolisen ansvarar för sammanställning och uppföljning. En slutlig uppföljning av samverkansöverenskommelsen ska ha skett i slutet av år 2023.

I intervju framkom att samarbetet med polisen i dagsläget utgår från en mer övergripande överenskommelse än ovanstående. Vidare uppges att samverkan med polisen nu till stor del utgår från arbetet med Bob (barn och unga i organiserad brottslighet). Det har tillsatts en poliskoordinator och en kommunkoordinator som ansvarar för samverkan av arbetet.

Vidare sker samverkan med polisen genom EST (effektiv samordning för trygghet). Det är en metod för att ge tidigare insatser när problem uppstår eller är på väg att uppstå vilket kan minska och förebygga otrygghet. Inom ramen för EST skapas en gemensam lägesbild där aktörerna kartlägger och analyserar förhållanden och förutsättningar på ett systematiskt och strukturerat sätt. Detta möjliggör för att anpassa insatserna utifrån den aktuella lägesbilden samt för att följa lägesbilden i olika områden över tid.

Kommunen samverkar även med polisen genom det lokala brottsförebyggande rådet (lokala BRÅ) som har som uppgift att öka kunskapen om brottslighet och dess konsekvenser. Rådet ska också identifiera behov av åtgärder, samordning och samverkan. Deltagare i lokala BRÅ är förtroendevalda politiker, tjänstepersoner från kommunen, lokalpolisområde Uppsala/Knivsta samt andra externa aktörer.

Ytterligare extern samverkan sker genom *Fokus på barn och unga* där både kommunen och polisen medverkar. Här ingår även Uppsala ungdomsjour som samarbetar med skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF). SSPF har gemensamma samordnare i kommunens mest utsatta områden som arbetar med sociala insatser för

2024-10-18

att upptäcka ungdomar som riskerar att fara illa. Vidare sker samverkan inom ungdomsjouren genom följande:

- Samordning för nattvandring med föreningar.
- Samverkan med handledare och bostadsbolag i kommunen.
- Ungdomsjouren och polisen arbetar månadsvis med riktade insatser.

SSPF (Skola, socialtjänst, polis, fritid)

I intervjuer framkom att SSPF utgör ett av de primära samverkansforumen. SSPF-nätverket är uppdelat i flera grupper som kan vara riktade till olika målgrupper. Möten hålls varannan vecka och enligt intervjuade medverkar samtliga parter på majoriteten av mötena. SSPF uppges även utgöra det forum där friskolorna bjuds in till samverkan.

Enligt uppgifter från flera intervjuade utgör sekretessen en utmaning för SSPF-samverkan, främst genom att exempelvis skolan inte får ta del av sekretessbelagd information. För att hantera detta uppges att en samtyckesblankett tas fram när ett individärende initieras där medgivande kan ges för att häva sekretessen mellan berörda parter. Detta uppges ha fungerat bra.

Friskolor

Enligt uppgift får friskolorna regelbundna besök av socialarbetare från ungdomsjouren och samordnare på ungdomsjouren deltar på föräldramöten vid terminsstart. Friskolorna uppges även ha samma möjligheter till stödcentrum, medling och krisstöd som kommunala skolor och de erbjuds stöd i individärenden och får nödstopp vid grupproblematik.

Övriga samverkansforum

I intervju framkom att det finns ett antal verksamheter där civilsamhället kan delta, exempelvis genom allaktivitetshuset, IOP (idéburet offentligt partnerskap) med Stadsmissionen och Röda Korset. Socialnämnden uppges även tilldela föreningsbidrag till ett antal föreningar som arbetar inom nämndens områden.

Enligt uppgift sker samarbete även mellan familjeenheten i Gottsunda och områdesvärdar från Uppsalahem. Detta genom att familjebehandlare bjuds in till Uppsalahems informationsträffar och ges utrymme att informera om vilket stöd som finns att få, socialtjänsten och kurser för föräldrar. Inför träffarna samlar Uppsalahem in frågor om lagar och regler som är återkommande bland boende i området och dessa besvaras av socialsekreterare och familjebehandlare.

Av förskolornas krispärm framgår information om Barnahus, en verksamhet där Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, socialtjänsten samt Region Uppsala ingår och samarbetar kring barn som misstänks vara utsatta för brott. Barnahus har lokaler som är anpassat för barn som behöver genomgå polisförhör. Rektor på barnets skola blir kontaktad för hämtning av barnen, antingen till förhör eller omhändertagande. I intervju framkom att Barnahus utgör en samverkan där förskolan är involverad. Enligt krispärmen ska förskolan utse en trygghetsperson som följer med barnet till förhöret. Enligt intervjuade finns en god kontakt etablerad mellan förskolan och Barnahus.

4.3.3 Bedömning – Samverkan

Vår bedömning är att nämnderna i allt väsentligt har säkerställt att det finns etablerade samverkansformer mellan socialtjänst och skolverksamhet i syfte att tidigt fånga upp behov av stöd bland barn och unga.

Vi konstaterar att det finns ett flertal samverkansformer mellan socialtjänsten och skolverksamheten. Däremot ser vi att det saknas en tydlig struktur och politisk strategisk styrning för samverkan på en övergripande nivå. Vi ser inte heller att det genomgående finns tydliga överenskommelser för samverkansforumen, exempelvis för SSPF.

Vidare noterar vi att samverkan främst omfattar grundskolan och gymnasieskolan och därmed inte förskolan.

Vår bedömning är att socialnämnden har säkerställt att det finns en etablerad samverkan inom kommunen med fritids- och kulturverksamheter.

Vi noterar att det finns ett flertal forum där fritids- och kulturverksamheter har möjlighet att ingå samverkan, exempelvis SSPF. Vi noterar även att samverkan med fritids- och kulturverksamheter upplevs fungera väl.

Vår bedömning är att socialnämnden delvis har säkerställt att det finns en etablerad samverkan med andra myndigheter och civilsamhälle.

Vi noterar att det finns strukturer för samverkan med andra myndigheter. Detta sker främst med polisen men samverkan sker även med övriga samhället, exempelvis med allaktivitetshus och olika föreningar. Vad gäller samverkan med regionen noterar vi att det finns flera strukturer inom HSVO gällande exempelvis arbetet med samordnade individuella planer och placerade barn. Dock bedömer vi att det saknas tydliga strukturer för hur socialnämnden i sin uppsökande verksamhet aktivt ska samverka med regionen, utöver den del som avser familjecentralerna.

4.4 Informationsinsatser

4.4.1 Information om anmälningsplikt

I den centrala barn- och elevhälsoplanen finns information om anmälningsplikten tillsammans med en länk till ytterligare information och vägledning.

Kommunens förskolor har en krispärm¹² som syftar till att vara ett hjälpmedel för all personal om en allvarlig händelse uppstår i förskolan. Krispärmen innehåller rutiner och tillvägagångssätt som ska bidra till att öka medvetenheten om hot, risker och sårbarhet.

Av pärmen framgår när en anmälan till socialtjänsten ska upprättas, exempelvis vid misstanke om att ett barn far illa samt oanmäld frånvaro av barn, samt hur personalen ska gå till väga. I krispärmen finns även en lista med telefonnummer personalen kan vända sig till vid olika situationer, exempelvis polis, socialtjänstjour, socialtjänstjour utanför kontorstid och BUP (barn- och ungdomspsykiatri).

¹² Daterad 2023-10-06

I intervjuer avseende grundskolan framkom utöver barn- och elevhälsoplanen att anmälningsplikten informeras om på APT, elevhälsodagar och vid introduktion för nyanställd personal. Informationen uppges även finnas på kommunens intranät.

Vad gäller gymnasieskolan framkom i intervju att information om anmälningsplikten är kopplat till elevhälsoteamets processer. Informationen uppges även ges på varje termins första APT.

Även personal inom kultur- och fritidsverksamheten informeras enligt uppgift om anmälningsplikten.

Vidare framkom i intervju att det ibland finns en rädsla inför att göra orosanmälningar hos personalen, exempelvis på grund av att det finns en hotbild. I sådana fall uppges från en del intervjuade att rektor är den som skriver under på anmälan. Det uppges dock kunna vara ett problem då den som skriver på anmälan kan bli kallad till möte om anmälan. Rektor är då inte den person som har mest information om ärendet.

4.4.2 Information till allmänheten

På kommunens hemsida finns information om att anmäla misstanke om att barn och unga far illa. Det finns information om hur anmälan kan lämnas och hur den behandlas. Det framgår länkar till att lämna en anmälan samt till information om anmälningsskyldigheten.

På kommunens hemsida finns även information om flera av socialförvaltningens insatser, däribland ungdomscentrum, Trappan, Perrongen, kontaktperson för barn och unga, kontaktfamilj samt ungdomsjouren.

Vidare framkom i intervju att medarbetare från socialförvaltningen även besöker olika platser för att informera om socialtjänstens arbete, exempelvis besöker de skolor under föräldramöten för att nå ut till föräldrar.

4.4.3 Bedömning – informationsinsatser

Vår bedömning är att det finns utarbetade arbetssätt för att säkerställa kunskap om anmälningsskyldigheten bland personal i skolverksamheten.

Vi konstaterar att det finns tydliga arbetssätt som säkerställer att skolpersonalen informeras om anmälningsskyldigheten, exempelvis genom styrande dokument och på kommunens hemsida. Det finns även arbetssätt för att säkerställa att dessa är kända bland personalen, exempelvis genom APT.

Vår bedömning är att det genomförs informationsinsatser för att öka medvetenheten hos allmänheten om möjligheten till att anmäla misstankar om att barn far illa.

Vi noterar att insatser görs för att öka medvetenheten om orosanmälningar hos allmänheten, både på kommunens hemsida och genom informationsinsatser från medarbetarna.

4.5 Uppföljning och utvärdering

4.5.1 Socialnämnden

I socialnämndens verksamhetsplan bifogas nämndens uppföljningsplan. Av denna framgår att nyttan av uppföljningen ska överträffa kostnaden för den, att uppföljningen ska utgå från tillförlitliga och dokumenterade källor samt sträva efter att synliggöra och analysera skillnader och utifrån det identifiera var det kan finnas förbättringspotential. Enligt planen ska uppföljningen omfatta uppföljning av verksamhetsplanen, kontinuerlig uppföljning av ekonomin, internkontrollplan, kvalitetsberättelse, uppföljning av privata utförare, uppföljning på individnivå samt avtalssamverkan med andra kommuner.

Vad gäller uppföljning på individnivå framgår av uppföljningsplanen att uppföljningen ska fokusera på om individens behov är tillgodosett, vilken effekt stödet har fått för individen samt hur individen upplever insatsen. Tidpunkten för uppföljningen och hur den ska genomföras avgörs utifrån individens situation, vilken insats det gäller samt vilka mål som ska uppnås. Uppföljningen ska genomföras av den myndighetsutövande socialtjänsten.

Socialnämnden har i sin uppföljning av verksamhetsplanen för 2023¹³ följt upp sina fokusmål. Några av dessa omfattar bland annat nämndens arbete med förebyggande insatser. Kopplat till fokusmålet att *Uppsala ska säkra en stark ekonomi och värna välfärden* fanns ett uppdrag att åstadkomma en omställning mot en effektiv och nära vård med fokus på förebyggande och hälsofrämjande insatser. En åtgärd kopplat till detta var att se över behov av familjecentraler inom kommunen tillsammans med andra berörda aktörer vilket har genomförts. Fokusmålet att *Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor* har flera uppdrag med koppling till förebyggande insatser, exempelvis att utveckla samverkan för att säkerställa rätt insatser till barn och unga i behov av stöd. Samtliga åtgärder kopplat till dessa uppdrag är genomförda. Vidare framgår av uppföljningen att inflödet av orosanmälningar avseende barn och ungdomar kontinuerligt har ökat. År 2023 inkom 18 procent fler anmälningar än år 2022 vilket har ställt högre krav på resurser för att utreda anmälningar samt ett större behov av insatser. Ökningen förklaras av en ökad kännedom om individers problematiska miljöer och beteenden samt ökad otrygghet. Det noteras att kommunens trygghetsåtgärder har resulterat i att fler barn i riskzonen för kriminalitet har identifierats genom förstärkt samverkan mellan socialtjänst och polis. Utifrån uppföljningen har socialnämnden sammanställt ett antal framtida utmaningar, bland annat gällande desinformation och otillåten påverkan om socialtjänsten samt behandlingsmetoder för unga kriminella.

Vad gäller uppföljning av orosanmälningar framkom i intervju att det sker genom att anmälningarna kategoriseras utifrån vad oron avser. Således kan nämnden och förvaltningen följa antalet orosanmälningar inom olika områden.

Vidare noterades i intervju att det finns svårigheter att följa upp det förebyggande arbetet då många insatser inte journalförs. Även långsiktiga effekter av det förebyggande arbetet uppges vara svåra att följa upp eftersom det inte går att mäta vad som skulle ha skett om individerna inte fått ta del av de förebyggande insatserna.

¹³ Socialnämnden 2024-02-14 § 10

I intervju noterades även att det är viktigt att nämnden och förvaltningen är tydlig med vad som ska mätas och följas upp för att säkerställa att uppföljningen kan ge faktisk effekt.

Uppsala ungdomsjour

Vi har tagit del av ungdomsjourens verksamhetsberättelse för år 2023. Nedan beskrivs året som gått för några av ungdomsjourens verksamhetsområden.

- SSPF-samordnare

Samordnare har bland annat genomfört skolgårdsbesök på högstadieskolor i samverkan med lokal fritidsgård, samverkat med ett par allaktivitetshus samt medverkat i kommunens övergripande arbete för trygghet (EST).

I intervju framkom att uppföljning inom SSPF även sker genom dokumentation av hur många samtyckesblanketter som har skrivits på och hur många som har tagit kontakt med exempelvis familjeenheten. SSPF uppges även föra statistik över antalet orosanmälningar.

- Socialarbetare på fält

Socialarbetare har bland annat genomfört skolgårdsbesök i samverkan med närliggande fritidsgård samt utfört uppsökande verksamhet på alla grundskolor i årskurserna 6 – 9.

- Socialarbetare i skolan

Socialarbetare har bland annat genomfört föräldramöten för att presentera ungdomsjourens verksamhet samt tjänsten som socialarbetare i skolan innebär. Socialarbetarna har också genomfört lektionsbesök med olika föreläsningar.

- Insatsteamet

Insatsteamet har bland annat presenterat SIG för individer som valt att skriva på samtyckesblanketten och medverkat på nätverksträffar för SIG i Sverige. De har även deltagit vid polisinsatser riktade mot ungdomar och narkotika i offentlig miljö samt ökat samverkan med sociala insatsgrupper i andra kommuner.

- Fältsekreterare med samordningsuppdrag för gymnasieskolan

Fältsekreterarna har bland annat etablerat kontakt med i stort sett alla gymnasieskolor i kommunen samt deltagit vid träffar för de kommunala skolornas elevhälsoteam.

Samhällsvägledare

Vidare har vi tagit del av projektstatusrapport för samhällsvägledarna som avser perioden mellan den 1 januari till den 15 december 2023. Av rapporten framgår att samhällsvägledarna, tillsammans med kulturtolkarna, under året bland annat har samverkat med kulturföreningar och religiösa samfund, implementerat arbetet i förvaltningen, arbetat fram metodhandböcker som stöd till kulturtolkarna och yrkesprofessionella som möter målgruppen samt skapat gott samarbete inom och utom förvaltningen på exempelvis öppna förskolor och familjecentraler.

Enligt rapporten har statistik förts under perioden kompletterat med utvärderingar från vårdnadshavare och professionella efter kontakt med samhällsvägledare eller kulturtolk. Utvärderingarna har visat att projektet går i rätt riktning och att samtliga respondenter har svarat att kontakten med samhällsvägledare eller kulturtolk har minskat deras oro för socialtjänsten. Enligt svaren från professionella har samarbetet mellan socialsekreterare och vårdnadshavare förbättrats efter att samhällsvägledare eller kulturtolk har kopplats in.

Vidare har samhällsvägledarna under året arbetat fram ett flertal dokument, däribland utbildningsmaterial för kulturtolkar, samtyckesblankett där vårdnadshavare kan häva sekretessen mellan socialsekreterare, samhällsvägledare och/eller kulturtolkar samt andra professionella kontakter, månadsrapporter för samhällsvägledare och kulturtolkar samt informationsblad till vårdnadshavare som träffar samhällsvägledare.

Samhällsvägledarna och kulturtolkarna har tillsammans nått ut till cirka 910 vårdnadshavare.

I intervju noterades att både ungdomsjouren och samhällsvägledarna har informerat om sitt arbete på nämndens sammanträden.

Öppenvårdsinsatser

Av rutinen för att *samordna insatser och placeringsbehov genom En ingång* framgår att uppföljning och utvärdering ska ske genom att uppdragssamordnare registrerar statistik över inflöde av ärenden samt informerar avdelningschef på Avdelning barn och ungdom insats om eventuella förbättringar och utvecklingsmöjligheter kopplat till hanteringen av placeringar inom öppenvårdsinsatser.

4.5.2 Utbildningsnämnden

Även utbildningsnämnden har haft uppdrag och åtgärder kopplat till fokusmålet att *Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor*. Av nämndens uppföljning av verksamhetsplanen för 2023¹⁴ framgår att en åtgärd till detta avser skollära samverkan med bland annat socialförvaltningen. Detta har genomförts och pågår kontinuerligt, främst genom SSPF. En annan åtgärd avser samverkan för barn och unga i behov av stöd och även denna har genomförts och pågår kontinuerligt, bland annat genom SPIS.

I intervju framkom att utvärdering av insatser inom skolan främst sker genom SSPF. Vid slutet av varje termin genomförs en översyn om vad som har fungerat bra och inte har fungerat bra.

4.5.3 Bedömning – Uppföljning och utvärdering

Vår bedömning är att socialnämnden delvis har ett systematiserat arbete med uppföljning, utvärdering och utveckling av de uppsökande och förebyggande insatserna.

¹⁴ Utbildningsnämnden 2024-02-08 § 5

Uppsala kommun

Granskning av förebyggande insatser barn och unga

2024-10-18

Vi noterar att uppföljning genomförs av flera av insatserna, till stor del utifrån de mål som fastställts. Uppföljning har även skett av specifika insatser genom ungdomsjouren. Dock bedömer vi att det finns utrymme för förbättring vad gäller utvärdering av uppföljningen som kan användas för utveckling av insatserna. Eftersom det saknas en samlad strategi för arbetet med insatserna saknas tydliga målvärden som kan följas upp. Vi ser även att det saknas en tydlig struktur för hur resultatet av uppföljningen ska analyseras och därefter användas för nämndens planering av framtida insatser eller utveckling av befintliga insatser.

5 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunen har fungerande uppsökande och förebyggande arbete med barn och unga som riskerar att fara illa.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnderna delvis har säkerställt fungerande uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga.

Socialnämnden har etablerat flera insatser, men saknar en samlad strategi för arbetet med dessa insatser. Samverkan bedöms i stort fungera väl, dock finns ett behov av tydligare struktur och strategisk styrning gällande samverkan med skolverksamheterna. Det finns utarbetade arbetssätt för att säkerställa kunskap om anmälningsskyldigheten och informationsinsatser till allmänheten genomförs. Uppföljning och utvärdering av insatserna sker till viss del men det saknas systematiska arbetssätt med detta.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- Upprätta en samlad strategi för arbetet med förebyggande och uppsökande insatser.
- Tillse att det finns en tydlig struktur och strategisk styrning för samverkan.
- Tillse att det finns en aktiv samverkan gällande tidiga insatser med regionen för den målgrupp som inte omfattas av familjecentralernas arbete.
- Säkerställa en struktur för utvärdering av insatserna för att möjliggöra en systematisk utveckling och förbättringar av dessa.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden och utbildningsnämnden att:

- Utveckla samverkan mellan socialtjänsten och förskolan.

Uppsala kommun
Granskning av förebyggande insatser barn och unga

2024-10-18

Datum som ovan

KPMG AB

Kristin Larsson
Verksamhetsrevisor

Joakim Hackström Larsson
*Verksamhetsrevisor
Specialist Socialtjänst*

Sara Viljesson
*Verksamhetsrevisor
Specialist Skola*

Mikael Lind
*Certifierad kommunal revisor/
Kundansvarig*

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.